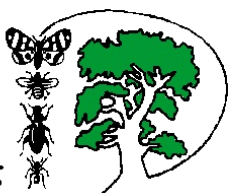

Naturpleje for dagsommerfugle

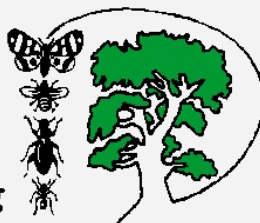
EFU

Entomologisk Fagudvalg

 **NATIONALPARK
SKJOLDUNGERNES LAND**

EFU**Entomologisk Fagudvalg**

Naturpleje for dagsommerfugle

• Indledning	side 2
• Generel naturpleje	side 3
• Skove	side 5
• Enge og overdrev	side 7
• Højmoser og fattigkær	side 10
• Grøftekanter og vejskrænter	side 12
• Sommerfuglevenlige haver	side 14
• Vigtige værtsplanter og nektarplanter	side 15
• Litteratur, referencer og links	side 17

I Danmark er der i tidens løb fundet ca. 100 arter af dagsommerfugle. I dag findes 63-64 arter som fast hjemmehørende og af disse arter er lidt mere end 20 almindelige, medens de resterende cirka 40 enten er regelmæssige tilflyvere eller mere eller mindre sjældne.

Det danske landskab har de sidste par hundrede år til stadighed budt dagsommerfuglene dårligere og dårligere forhold, da størstedelen af deres levesteder er forsvundet eller forringet som levesteder. Det er især lysåbne mere eller mindre næringsfattige biotoper med lang kontinuitet i skove, enge, overdrev, moser og kær er forsvundet eller forringet.

Ser man på årsagerne til tilbagegangen i dagsommerfuglefaunaen, er der bred enighed om, at det i dag primært skyldes ændringer i land- og skovbrugsdriften. Ændringer fra tidligere tiders drift med ekstensiv græsning, stævning, høslæt, osv. til den nuværende intensive drift med blandt andet opdyrkning, ændring af husdyrhold, dræning, monokulturer, sprøjtning og gødskning har ødelagt og skadet de danske dagsommerfugles levesteder voldsomt og gør det stadig.

Gennem snart en del år har danske myndigheder, især de direkte naturforvaltere, gjort en indsats for at bevare og øge naturindholdet i det danske landskab, men i samme periode er mange dagsommerfuglearter alligevel blevet markant mere sjældne. Selv på arealer hvor naturkvaliteten har været i fokus er dagsommerfuglene gået tilbage. Langt størstedelen af den foretagne forvaltning og pleje af naturarealerne har desværre ofte mere eller mindre ensidigt taget hensyn til især planter og fugle. Mange dagsommerfuglebestande er, på grund af manglende viden i forhold til arternes krav til levestederne, blevet udryddet af fejlagtige plejetiltag først og fremmest på grund af for intensiv afgræsning.

På de efterfølgende sider gives bud på nødvendige plejetiltag, hvis vi skal bevare mere end blot de almindeligste dagsommerfugle i vores landskab. Et stort og spændende arbejde ligger forude.

Nedenstående udgave af "Naturpleje for dagsommerfugle" er bearbejdet for Nationalpark Skjoldungernes Land og omhandler de naturtyper, som forekommer i nationalparken.

Naturpleje for dagsommerfugle

Generel naturpleje

Alle dagsommerfugle undergår en kompleks livscyklus fra æg over larve og puppe til voksen sommerfugl (imago). Generelt kræver alle voksne dagsommerfugle solrige og varme levesteder. Især som æg og larve stiller mange af arterne helt specifikke krav til værtsplanterne og forholdene på levestederne. Det er næsten altid de miljømæssige betingelser for æglægning og især larver, der er den begrænsende faktor for en art, og ikke de forhold der påvirker den voksne sommerfugl som fx udbuddet af nektar.

En logisk, men ofte glemt, hovedregel for pleje er, at hvis en sommerfugleart har flere forskellige krav til levestedet for at kunne opretholde en bestand over en lang årrække, er det ikke nok, at de fleste opfyldes. Derfor skal pleje for dagsommerfugle, som for så mange andre artsgrupper, lægge an på at skabe gode forudsætninger for at samtlige krav for alle livsstadier af de respektive arter opfyldes.

For at give grundlag for en så artsrig dagsommerfuglefauna som muligt, skal der skabes og vedligeholdes store områder med en varieret mosaik af mange forskellige lysåbne plantesamfund. Der skal være værtsplanter for et så stort antal arter som muligt under afvekslende lys-, fugtigheds-, temperatur- og jordbundsforhold.

Mange af arterne findes kun i et ret smalt tidsinterval i tilgroningsprocessen fra bar jord til lukket højskov. Det er vigtigt, at plejen tilgodeser, at der er en ubrudt og lang kontinuitet af netop de tilgroningsstadier og de specifikke værtsplanter under varierede forhold, som tilfredsstiller alle de tilstedeværende arters forskellige udviklingsstadier.

Det er vigtigt at indhente vejledning og oplysninger fra landsdækkende organisationer som Lepidopterologisk Forening, Entomologisk Fagudvalg og også gerne fra lokale erfarne entomologer omkring lokaliteten og arterne inden og under pleje.

Foretag forudgående observationer og undersøgelser for at fastslå bestandsstørrelse, benytte æglægningsområder osv. inden pleje af lokaliteter iværksættes, dette for at tilrettelægge plejen optimalt og undgå at skade eller endog udrydde arterne. Alternativt kan man pleje meget forsigtigt på små dele af områderne, overvåge resultatet og tilpasse plejen efter behov.

Plej gerne med dagsommerfuglene i fokus, hvis lokaliteten indeholder sjældne arter, men husk også at have fokus på det resterende plante- og dyreliv. Pleje, der sigter på at være optimal i forhold til dagsommerfugle, vil også som sideeffekt være god for den øvrige bevaringsværdige flora og fauna.

Husk at al pleje er et kompromis, da nogle arter fremmes og andre hæmmes.

Husk at alle dagsommerfugle naturligt lever på mere eller mindre næringsfattige levesteder, og kun de mest almindelige arter kan leve på områder, hvor der tilføres eller for nylig er tilført næringsstoffer fra for eksempel landbrug.

Undgå pleje for kun en art over store områder, da dette vil skabe monotone forhold, som kun

Naturpleje for dagsommerfugle

Generel naturpleje

er tilpasset en enkelt art. På enge er plejen for eksempel ofte skarpt tilpasset botaniske forhold oftest orkideer, men er tit uhensigtsmæssig i forhold til insekter. Det gælder om at skabe gode muligheder for et så varieret dyreliv og planteliv som muligt og ikke kun for enkelte arter.

Undgå pludselig og voldsomme ændringer i drift og pleje på hele lokaliteter med bevaringsværdige og truede arter, da det ofte vil skade det samfund af arter, der er tilpasset den nuværende tilstand.

Selv en kort og intensiv græsning kan forårsage uoprettelig skade på dagsommerfuglebestande, og arterne kan uddø, måske endda for altid, hvis der ikke er muligheder for genkolonisering fra nærliggende levesteder.

Sørg for store bestande af nektarplanter på eller nær levestederne.

Skab gode muligheder for tilvandring fx gennem soleksponerede levende hegn og udyrkede arealer.

Sørg så vidt muligt for at undgå påvirkning af sprøjtegifte og gødning fra naboarealer.

Bevar fugtige arealer og undgå dræning.

Undgå monokulturer.

Ved tilkastning af grøfter eller ændring af dræning for at skabe mere fugtige arealer, skal man sikre at levesteder med bestande af sjældne arter ikke sættes under vand eller ødelægges.

Afsæt tilpas med økonomiske midler til at kunne gennemføre den nødvendige pleje.

Se desuden faktaark for de enkelte arter for specifikke plejeråd.

Naturpleje for dagsommerfugle

Skove

Danmarks skove dækker 11 % af landets areal, og de er ikke kun vigtige produktionsenheder, som er med til at sikre rent grundvand og vigtige som smukke rekreative områder for befolkningen, men de er også levesteder for et stort antal planter og dyr heriblandt en del dagsommerfugle.

Ud fra et dagsommerfuglemæssigt synspunkt kan følgende gode råd gives i forhold til vedligeholdelse og pleje af skov.

Omkring 50 % åbne områder og 50 % lysåben skov er passende for dagsommerfugle.

Skab lysåben mosaikagtig løvskov med en så varieret og lav urtevegetation som muligt for at tilfredsstille så mange arters krav som muligt.

Træarter som eg, elm, ask, tjørn, pil, birk, tørst, hassel og slåen er velegnede på dagsommerfuglelokaliteter. Bøg, gran og fyr er generelt ikke velegnede på dagsommerfuglelokaliteter.

Ingen dagsommerfugle kan leve i mørk og sluttet skov.

Fjern nåletræer.

Undgå monokulturer.

Undgå urørt skov, hvis det betyder ingen drift af arealerne. De fleste dagsommerfugle fremmes af ekstensiv drift i form af rydning, ekstensiv græsning, stævning, høslæt og lignende.

Skab talrige soleksponerede små og større lysninger i skoven.

Skab indhak i lige skovkanter for at skabe læ og forskellige livsvilkår for mange arter.

Skab brede rabatter langs skovvejene i stil med nedenstående illustration.

A: Skov. B: Halvhøje urter og småbuske. C: Lave urter. D: Skovvej.

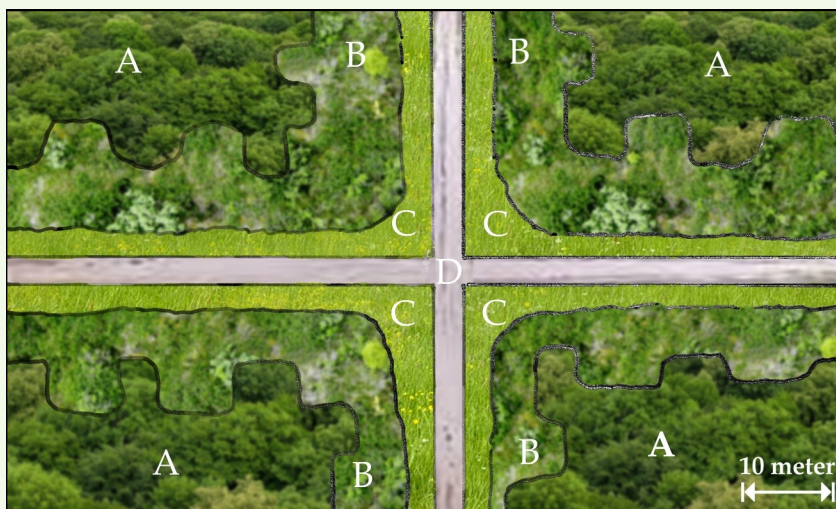
A: Med indhak i skovbrynet, så der skabes længere skovbryn med mere læ eksponeret mod forskellige verdenshjørner.

B: 10-20 meter brede bælter, der deles op i stykker af 50-100 meters længde, som slås i 4-rotation hvert femte år, så der hele tiden findes stykker, der har en alder af 0-5 år, 5-10 år, 10-15 år og 15-20 år.

C: 3-5 meter brede bælter, der deles op i stykker af 50-100 meters længde, som slås i 4-rotation hvert år, så der hele tiden er stykker, der har en alder af 0-1 år, 1-2 år, 2-3 år og 3-4 år.

D: Skovvej.

Det er vigtigt, at der slås i rotation, så der hele tiden findes stadier af forskellig tilgroning, som passer de forskellige arter.

Naturpleje for dagsommerfugle Skove

Bevar gamle løvtræer især de fritstående.

Ryd stendiger for buskvegetation, men bevar urterne.

Indfør stævningsdrift i varierende rotation i skoven igen.

Skab kontakt mellem åbne områder ved at fælde skov og dermed give insekterne mulighed for udveksling mellem arealerne.

Skab gode muligheder for tilvandring til skoven fra fx levende hegn og hække op til skoven.

Skab så mange forskellige lysåbne naturtyper i skoven som muligt.

Skab stor variation af vegetationshøjden fra nul til plus fem meter.

Skab varieret eksponering af skovbryn og åbne områder i forhold til verdenshjørnerne.

Skab stor variation af helt lysåbne og halvskyggede levesteder.

Indfør meget ekstensiv græsning over store områder, da dette sammen med de andre plejeformer skaber mere varierede forhold med en mosaikagtig vegetation.

Brug ikke sprøjtegifte.

Brug ikke gødning.

Undgå opsætning kasser til insektædende fugle. Et musvitpar kan få 10-20 unger om året, som alle skal opfodres med op mod 300.000 insekter. Dagsommerfuglelarver står højt på menuen.

Se desuden afsnittet om generel pleje samt faktaark for de enkelte arter for specifikke plejeråd.

Naturpleje for dagsommerfugle

Enge og overdrev

Enge og overdrev er så absolut de biotoper, hvor størstedelen af vores dagsommerfugle har hjemme, og det er meget vigtigt at bevare, udvide og pleje disse områder.

Enge og overdrev er biotopstyper, som kræver påvirkning for at vedblive med at eksistere som velegnede levesteder for dagsommerfuglene. Uden menneskers rydning og høslæt eller græssende dyr, vil sådanne biotoper oftest inden for en kort årrække springe i skov.

Ud fra et dagsommerfuglemæssigt synspunkt kan følgende gode råd gives i forhold til vedligeholdelse og pleje af enge og overdrev.

Meget ekstensiv græsning er den optimale pleje for dagsommerfugle på enge og overdrev, da denne holder tilgroning med træer nede og skaber huller i den tætte urtevegetation samt en passende mosaikagtig vegetation. Ofte vil det som et supplement til den nødvendige meget ekstensive græsning være påkrævet med manuel pleje fx rydning af træ- og buskopvækst.

Lige meget hvilken form for græsning, der bruges på levestederne, er det de samme grundbetingelser, som græsningen skal opfylde, for at være egnet for de lidt mere krævende dagsommerfugle. Græsningen skal skabe mosaik og variation, forskellige vegetationshøjder, holde høje og grove græsser nede og fremme lavere mindre konkurrencedygtige plantearter samt sørge for et stort udbud og variation af nektar- og værtsplanter hele sæsonen.

Græsningen må under ingen omstændigheder være så intensiv, at der ikke er gode æglægningsmuligheder, og at sommerfuglenes larver og pupper skades for meget. Ved ophør af græsningen, skal der stadig være større mere og mindre ugræssede områder med værtsplanter, nektarplanter, frøstande og noget dødt plantemateriale.

Et passende græsningstryk er meget afhængigt af levestedernes forskellige jordbundsforhold. Formodentlig vil det være passende med omkring 1 storkreatur pr. 10 hektar som udgangspunkt på de mest næringsfattige levesteder på tør sandjord til op imod 1 storkreatur pr. 2

Naturpleje for dagsommerfugle Enge og overdrev

hektar på de allermest næringsrige levesteder på enge. Selv når arealet er græsset for hårdt i forhold til dagsommerfuglenes trivsel, vil en landmand eller gennemsnitlig naturplejer som regel bedømme arealet som voldsomt undergræsset.

Optimalt kan et stort område på mange hundrede hektar, indeholdende dagsommerfuglenes levesteder, indhegnes som storfold, der græsses hele eller dele af året. Denne storfold skal kunne opdeles i et antal mindre folde, så græsserne kan flyttes fra fold til fold for at styre græsningstrykket mest optimalt.

Der bør foregå en tæt overvågning af græsningstryk og bestandsudvikling for de arter, der plejes for, flere gange gennem sæsonen, for at sikre at græsningen foregår på den optimale måde. Det skal være muligt at fjerne eller nedbringe antallet af dyr med kort varsel, hvis græsningstrykket bliver for stort.

Husk, at der kan være stor forskel på, hvor mange dyr et areal kan bære alt efter årets nedbør og andre forhold. Bare et år med for hårdt græsningstryk kan udrydde en dagsommerfugleart fra levestedet for stedse. Det er derfor meget sværere og mere komplekst at græsse for dagsommerfugle end for planter, da planterne med deres rødder og frø tåler meget større udsving og fejl end dagsommerfuglene.

Det er altid bedre at starte græsningen med et meget lavt antal dyr og efterfølgende eventuelt sætte flere dyr på, hvis dette skønnes rigtigt i forhold til at skabe det rette græsningstryk, end at starte med for mange dyr og efterfølgende fjerne nogle. Dette sikrer at græsningen på intet tidspunkt bliver så intensiv, at dagsommerfuglearternes bestande skades eller udryddes.

Der må under ingen omstændigheder bruges tilskuds-fodring.

Køer vil som regel være de mest egnede græssere for dagsommerfugle, da de skaber de mest varierede levesteder. Mange moderne kvægracer er for tunge især på våde jorder og vil ødelægge vegetationen eller slet ikke færdes de steder, hvor pleje er påkrævet.

Heste er bedst egnet til meget ekstensiv græsning på store komplekse arealer.

Hvis man vælger at bruge får som græssere, hvad man normalt ikke bør i forhold til pleje for dagsommerfugle, skal de holdes i endnu lavere densitet end køer og heste. Får er bedst på meget tørre områder, hvor køer ikke vil trives. Får bør undlades eller bruges med meget stor varsomhed på områder med bestande af sjældne dagsommerfuglearter. Får skaber ofte mere ensformig vegetation end køer. Får er gode mod bjørneklo.

Geder i lavt antal er gode mod uønsket buskvækst.

Ud fra et dagsommerfuglemæssigt synspunkt kan følgende gode råd gives i forhold til vedligeholdelse og pleje af enge og overdrev ved brug af slåning og høslæt.

Naturpleje for dagsommerfugle Enge og overdrev

På eksisterende slåede arealer bør man overveje det nøje, inden man overgår til et andet slæt-tidspunkt, da dette kan ændre vegetationen og dyrelivet fuldstændigt. Et kompromis kunne være omkring halvdelen efter gammelt tidspunkt og resten efter nyt.

Slåning skal tidsmæssigt tilpasses de fokusarter, der slås for.

Lad aldrig afklippet materiale fra slåning på enge og overdrev blive liggende permanent på arealet. Det skal dog ideelt ligge et par døgn, så sommerfuglelarver og andre dyr kan kravle ned i den tilbageværende vegetation. Saml derefter eventuelt det afklippede i en bunke i et hjørne af lokaliteten til glæde for fx snoge.

Intensivt slåede høenge, der oftest slås omkring første juli, er smukke men ikke nødvendigvis gode for dagsommerfugle. En del af dagsommerfuglelarver vil dø i det sammenrevne og fjernede materiale, og de voksne sommerfugle vil miste værdifulde nektarplanter. Slå aldrig et helt areal hvert år, men lad mindst en tredjedel stå. Varier slæthøjden. En slæthøjde omkring 10 cm er passende. Den bedste lemand for dagsommerfugle er en, der ikke er god til at slå med le.

Hvis der købes arbejdskraft udefra, fx i forbindelse med slåning, så sørg for at gøre det helt klart hvad, der skal slås, og hvad der ikke skal slås.

Alt tungt materiel skal for så vidt muligt undgås på arealet.

Se desuden afsnittet om generel pleje samt faktaark for de enkelte arter for specifikke plejeråd.

Naturpleje for dagsommerfugle

Højmoser og fattigkær

Højmoser og fattigkær er nogle af de få danske naturtyper, der kan kaldes oprindelig vild natur. Der er kun et lille antal arter dagsommerfugle, som er bundet til disse naturtyper, men disse arter er alle truede. Deres ganske specielle biotop har været og er til dels stadig i kraftig tilbagegang og under tilgroning med især birk som følge af kvælstoftilførsel og dræning. Tilgroningen gør på ganske få år levestederne ubrugelige for de specielle dagsommerfuglearter, da trævæksten lukker af for sollyset på tørvemosfladerne og ændrer mikroklimaet voldsomt.

Ud fra et dagsommerfuglemæssigt synspunkt kan følgende gode råd gives i forhold til vedligeholdelse og pleje af højmoser og fattigkær.

Alle eksisterende fattigkær bør bevares så naturlige som muligt, og delvis ødelagte bør reetableres i størst muligt omfang.

Det er vigtigt, at levestederne bliver tilbundsående undersøgt, for at kunne vurdere og eventuelt forbedre tilstanden i forhold til deres egnethed som levested for dagsommerfuglene.

Undgå så vidt muligt næringstilførsel både vindbåret fra nærliggende landbrugsarealer og med tilløbende overfladevand. Næringstilførslen vil forsage tilgroning, samt at værtsplanterne bliver uegnede som næring for dagsommerfuglearternes larver.

Al til- og fraførsel af vand samt al dræning i og omkring moserne bør kortlægges.

Sørg for det rette vandniveau i moserne ved at styre dræning på omkringliggende arealer. Plejen vil i bedste fald bestå i at fastholde den rette vandtilførsel både i mængde og kvalitet ved at kunne bestemme over og styre dræning og vandudnyttelse på større arealer.

Vær forsigtig ved ændringer af vandstanden. For lav vandstand giver tilgroning og for høj sætter ofte levestederne under vand. Begge dele vil skade eller udrydde dagsommerfuglene.

Naturpleje for dagsommerfugle

Højmoser og fattigkær

Moseoverfladen har tidligere nærmest flydt oven på mosevandet og er fulgt med vandstanden op og ned, så tilstanden på overfladen har været temmelig konstant år efter år. Mange af moserne er nu efter år med dræning og udtørring groet sammen, så denne naturlige følge med vandstanden er afbrudt, og tilstanden på overfladen ikke er nær så stabil som tidligere. Hævning af vandniveauet fx ved sløjfning af dræn nær de sammengroede moser, hvor vegetationen ikke mere flyder oven på vandet, bør derfor foretages meget gradvis for ikke at sætte levestederne for de forskellige dagsommerfugle under vand. Det er dog også vigtigt, at levestederne sikres mod yderligere dræning, der vil få moserne til at tørre ud, da dagsommerfuglearterne også oftest forsvinder fra lokaliteten, hvis vandniveauet generelt ligger mere end 10 cm fra overfladen af tørven.

Mange af levestederne er allerede så påvirkede af næringstilførsel og ændring af vandniveauet, at den eneste mulighed for at bevare områderne åbne er rydning tørvefladerne for opvækst af træer med få års mellemrum.

Fjernelse af birk og gran på mosefladerne skal foretages så skånsomt som muligt. Tunge maskiner bør undgås, da disse ødelægger tørvemosserne, som gror på mosens overflade. Manuel fjernelse af opvækst er absolut den bedste metode.

Trærydning på moseflader med bestande af dagsommerfuglearter bør foretages manuelt udenfor flyvetiden, medens træfældning i helt tilgroede dele af moserne kan foregå hele året.

Store arealer omkring den tilbageværende åbne del af moserne er i dag mange steder bevokset med især birk og gran. Mange af træerne i disse områder bør fjernes for at udvide arealet med lysåbne fattigkær og øge vandindholdet i mosen.

Moserne må aldrig græsses, da dyrenes tramp ødelægger den sårbare vegetation.

Se desuden afsnittet om generel pleje samt faktaark for de enkelte arter for specifikke plejeråd.

Naturpleje for dagsommerfugle

Grøftekanter og vejskrænter

Der findes omkring 100-200 hundrede kvadratkilometer grøftekanter og vejskrænter i Danmark. Disse tusindevis af kilometer lange smalle bånd af ofte meget smukke grøftekanter er i dele af landet den arealmæssigt største naturtype.

Grøftekanter er en menneskabt biotop, som er levested for en lang række af planter og dyr, blandt andet flere dagsommerfuglearter, som foretrækker lysåbne biotoper. Det er af stor vigtighed, hvordan drift og pleje af grøftekanter og vejskrænter udføres for at tilgodese dagsommerfuglene optimalt.

Ud fra et dagsommerfuglemæssigt synspunkt kan følgende gode råd gives i forhold til vedligeholdelse og pleje af grøftekanter og vejskrænter.

Se grøftekanter og vejskrænter som værdifuld natur.

Udarbejd kort over regionens eller kommunens grøftekanter i forhold til artsrigdom, biologiske værdi og den optimale pleje, slåning osv.

Husk at al pleje er et kompromis, da nogle arter fremmes og nogle hæmmes. Alt efter slåningspraksis favoriseres forskellige arter af planter og insekter.

Slåning bør ud fra et insektmæssigt synspunkt generelt kun foretages en gang om året og efter den 20. august, da dette skaber de mest artsrige grøftekanter. Der bør bevares arealer med uslåede kanter hvert år.

Brug mosaikslåning af grøftekanter, så der skabes muligheder for et så varieret dyre- og planteliv som muligt.

En ekstra forsommerslåning kan benyttes på meget næringsrige grøftekanter for at nedbringe næringsindholdet, på grund af specielle invasive arter eller af trafiksikkerhedsmæssige årsager. Forsommerslåning bør helst foretages i rotation med en vejkant hvert år, hvis det er mu-

Naturpleje for dagsommerfugle Grøftekanter og vejskrænter

ligt i forhold til trafiksikkerheden. En slåning af et smalt bælte tættest på vejbanen om forsommeren kan favorisere lavere voksende plantearter og skabe botanisk varierede grøftekanter.

Tørre vejskrænter især på grus bør plejes efter et andet regime end grøftekanter og slås med et længere interval på omkring to til fem år, så de forhindres i at gro til med træer og buske.

Slåhøjden på de fleste grøftekanter bør som regel ikke være under 10 cm.

Botanisk og insektmæssigt rige lokaliteter bør aldrig slås med slagle-klipper, som knuser alt materiale.

Brug ikke "øko"-græsklippere, der findeler det afslåede materiale, da det vil gøde arealerne.

Afslået materiale bør ideelt fjernes fra grøftekanterne men skal ligge et par dage inden bortfjernelse, så forskellige dyr blandt andet sommerfuglelarver kan kravle væk.

Afslået materiale fra botanisk rige grøftekanter kan udlægges på nyanlagte grøftekanter i nærheden, så disse får en botanisk god start.

Eksisterende grøftekanter bør om muligt udvides i bredden.

Sørg gerne for at der ved de bedste og mest artsrige grøftekanter oprettes arealer i tilknytning til disse fx brede bræmmer til dyrket mark eller andre arealudvidende tiltag.

Ved nyanlæggelse af grøftekanter bør de anlægges så brede som muligt.

Fjern hvis muligt næringsrig overjord ved nyanlæggelse af grøftekanter og vejskrænter.

Der bør aldrig køres næringsrig jord på nyanlagte grøftekanter og vejskrænter.

Der bør ikke udsås frøblandinger på nyanlagte grøftekanter og vejskrænter. Hvis dette skønnes nødvendigt i forhold til hurtig stabilisering af stejle vejskrænter, bør der udelukkende benyttes frøblandinger med lokale eller i det mindste danske arter.

Beplantning af grøftekanter og vejskrænter med træer og buske bør undgås. Hvis beplantning af vejskrænter alligevel skønnes nødvendigt i forhold til stabilisering af meget stejle skrænter, bør der udelukkende benyttes danske arter af træer og buske.

Brug af gødning og pesticider skal undgås.

Sørg så vidt muligt for afskærmning for inddrift af sprøjtegifte og gødning fra nabo-arealer.

Se desuden afsnittet om generel pleje samt faktaark for de enkelte arter for specifikke plejeråd.

Naturpleje for dagsommerfugle

Sommerfuglevenlige haver

Haverne omkring vores huse er en varieret blanding af kultur og natur. Mange haver er desværre set med dagsommerfugleøjne golde ørkener med tætslåede græsplæner og giftsprøjtede, vellugede bede med for dagsommerfuglene ubrugelige buske og stauder. Med den rette pleje eller mangel på samme, kan haverne dog blive værdifulde levesteder for en lang række vilde planter og dyr. En have med dagsommerfuglene i fokus kan byde på store oplevelser med flere arter på besøg for at søge nektar og enkelte arter som ynglende.

Ud fra et dagsommerfuglemæssigt synspunkt kan følgende gode råd gives i forhold til vedligeholdelse og pleje af haver.

Plant værtsplanter for vores almindeligste dagsommerfugle i haven. Brændenælde til nældens takvinge, dagpåfugleøj, admiral og nældesommerfugl. Løgkarse, kål og raps til kålsommerfuglene og aurora. Fine smalbladede græsser til randøjer og bredpander. Tidsler til tidselsommerfugl. Tørst til citronsommerfugl. Elm til det hvide w og det hvide c. Se flere arter i afsnittet "Vigtige plantearter".

Regn dog ikke med, at der i en almindelig have kan etableres levesteder for de specialiserede og truede arter.

Sørg for et stort udvalg af nektarplanter igennem hele sæsonen. Vigtige nektararter er fx aftenstjerne, asters, blåhat, brombær, djævelsbid, floks, gyldenlak, gyldenris, hjortetrøst, jernurt, judaspenge, kartebolle, kattehale, katteurt, kløver, knopurt, kæmpejernurt, lavendel, lyng, løg, margerit, merian, mynte, mælkebøtte, nelliker, okseøj, pil, røllike, sommerfuglebusk, sporebaldrian, stenurt, solhat, storkenæb, tidsler, timian og vedbend.

Undlad brug af gødning på græsplæne og i bede.

Brug ikke sprøjtegifte i eller i nærheden af haven.

Slå ikke græsplænen for ofte. Slå dele af græsplænen kun en gang om året i august-september.

Sørg for at skabe mulighed områder med varme og læ.

Placer store sten i haven, så der findes varme siddepladser for arterne til solopvarmning.

Lad nedfaldsfrugt ligge om efteråret, da denne er en vigtig energikilde for flere overvintrende dagsommerfugle.

Undgå opsætning af redekasser til insektædende fugle. Et musvitpar får 10-20 unger om året, og alle skal opfodres med cirka 300.000 insekter. Dagsommerfuglelarver står højt på menuen.

I haver ved sommerhuse, især på sandede arealer ved kysterne, bør der under ingen omstændigheder anlægges haver eller plantes træer. Et årligt høslæt eller to bør være den eneste drift. Plant aldrig rynket rose eller andre invasive plantearter. Bekæmp derimod disse ihærdigt.

Se desuden afsnittet om generel pleje samt faktaark for de enkelte arter for specifikke plejeråd.

Naturpleje for dagsommerfugle

Vigtige værtsplanter og nektarplanter

Alle dagsommerfugle er afhængige af specifikke planter, værtsplanter, som larverne lever på, og som ofte skal vokse under helt specielle forhold for, at arterne kan gennemføre deres livscyklus. Nektarplanter fungerer derimod kun som føde- og dermed energikilde for dagsommerfuglene. Et udvalg af vigtige værtsplanter og nektarplanter er:

Almindelig gedeblad. Værtsplante for hvid admiral.

Almindelig kællingetand. Værtsplante for almindelig blåfugl, argusblåfugl og gråbåndet bredpande.

Almindelig mjødurt. Værtsplante for engperlemorsommerfugl.

Baldrian-arter. Værtsplanter for mørk pletvinge.

Blodrød storkenæb. Værtsplante for sortbrun blåfugl.

Blåhat. Vigtig nektarplante.

Brombær. Vigtig nektarplante.

Brændenælde. Værtsplante for nældens takvinge, dagpåfugleøje, admiral, det hvide c og nældesommerfugl.

Bævreasp. Værtsplante for poppelsommerfugl, kirsebærtakvinge, ilia og sørgekåbe.

Djævelsbid. Værtsplante for hedepletvinge.

Eg. Værtsplante for blåhale og egesommerfugl. Vigtige for iris og hvid admiral.

Elm. Værtsplante for det hvide c, det hvide w, sørgekåbe og kirsebærtakvinge.

Græs-arter. Værtsplanter for diverse bredpander og randøjer.

Gyldenris. Vigtig nektarplante.

Harekløver. Værtsplante for almindelig blåfugl.

Hedelyng. Værtsplante for foranderlig blåfugl og argusblåfugl. Vigtig nektarplante.

Hjortetrøst. Vigtig nektarplante.

Knopurt-arter. Vigtige nektarplanter.

Knoldet mjødurt. Værtsplante for fransk bredpande.

Kodriver-arter. Værtsplanter for terningsommerfugl.

Kohvede-arter. Værtsplanter for brun pletvinge.

Korsblomstrende. Værtsplanter for kålsommerfugle.

Kragefod. Vigtig nektarplante.

Naturpleje for dagsommerfugle

Litteratur, referencer og links

- Bjerg, M., et al. Vild natur i Danmark. Gad. 2002.
- Bruun, H.H., et al. Overdrev – en beskyttet naturtype. Miljø- og Energiministeriet. Gad 1998.
- Buttenschøn, R.M. Vejledende græsningstryk for udvalgte naturtyper. Københavns Universitet, 2014.
- Butterflies Under Threat Team. The management of chalk grassland for butterflies. Focus on nature conservation, No. 17. 1986.
- Carter, C.I., et al. Enhancement of Lowland Forest Ridesides and Roadsides to benefit wild plants and butterflies. Forestry Commission, Research Information Note 126. 1987.
- Fry, R., et al. (ed.). Habitat Conservation for Insects a Neglected Green Issue. The Amateur Entomologist. Vol. 21. 1991.
- Fyns Amt. Grøftekanter. Natur- og vandmiljøafdelingen. Naturforvaltning. 1995.
- Gärdenfors, U., et al. Hundraelva nordiske evertebrater. Nordiska Ministerrådet och ArtData-banken. 2002.
- Kulturmiljøråd Fyn. De fynske skove & kulturmiljøet. Kulturmiljøråd Fyn. 2004.
- Larsen, S.N., et al. Ferske enge - en beskyttet naturtype. Miljø- og Energiministeriet. Gad 1995.
- Meltofte, H., et al. Danmarks natur 2010 – om tabet af biologisk mangfoldighed. Det grønne kontaktråd. 2010.
- Meltofte, H., et al. Danmarks natur frem mod 2020 – om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed. Det grønne kontaktråd. 2012.
- Miljøministeriet. Strategi for de danske naturskove og andre bevaringsværdige skovtyper. Miljøministeriet. 1994.
- Mossberg, B. Den nye nordiske flora. Gyldendal. 2005.
- Møller, P.F. (red.). Naturen i Danmark, Skovene. Gyldendal. 2010.
- New, T.R. Insect Species Conservation. Cambridge University Press. 2009.
- Pretscher, P. Wegränder gestalten und pflegen. Auswertungs- und Informationsdienst für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten (AID). 1992.
- Staun, H. Skove og skovbrug på Langeland. Langelands Museum. 2005.
- Steensberg, N.K. Kongens skove. Frederiksborg Amt. 1992.
- Veen, P., et al. Grasslands in Europe of high nature value. KNNV Publishing. 2009.
- Vestergaard, P. Naturen i Danmark. Det åbne land. Gyldendal. 2007.
- Vestergaard, P. Strandenge – en beskyttet naturtype. Miljø- og Energiministeriet. Gad 2000.
- Wium-Andersen, G. Skovene i Frederiksborg amt. Frederiksborg Amt. 1990.
- Wolf, G. Die Blumenwiese. Auswertungs- und Informationsdienst für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten (AID). 1992.

Naturpleje for dagsommerfugle

Vigtige værtsplanter og nektarplanter

Kærsvovlrod. Værtsplante for svalehale.

Lancetbladet vejbred. Værtsplante for brun pletvinge og okkergul pletvinge.

Lind. Vigtig nektarplante.

Lucerne. Værtsplante for høsommerfugle. Vigtig nektarplante.

Løgekarse. Værtsplante for aurora og kålsommerfugle.

Mirabel. Værtsplante for guldhale.

Mosebølle. Værtsplante for grøn busksommerfugl og mosehøsommerfugl.

Musevikke. Værtsplante for isblåfugl.

Mælkebøtte-arter. Vigtige nektarplanter.

Pile-arter. Værtsplanter for sørgekåbe, kirsebærtakvinge, ilia og iris. Vigtig nektarplanter.

Potentil-arter. Værtsplanter for spættet bredpande.

Rundbælg. Værtsplante for dværgblåfugl.

Rødkløver. Værtsplante for engblåfugl.

Røn. Værtsplante for sortåret hvidvinge.

Seljepil. Værtsplante for iris og sørgekåbe.

Skovjordbær. Værtsplante for spættet bredpande.

Skærmpolte-arter. Værtsplanter for svalehale. Vigtige nektarplanter.

Slåen. Værtsplante for guldhale, sortåret hvidvinge og slåensommerfugl.

Soløje. Værtsplante for franske bredpande.

Storkenæb-arter. Værtsplanter for rødplettet blåfugl.

Syre-arter. Værtsplanter for lille ildfugl, violetrandet ildfugl, dukatsommerfugl og stor ildfugl.

Tidsel-arter. Værtsplanter for tidselsommerfugl. Vigtige nektarplanter.

Timian. Værtsplante for sortplettet blåfugl. Vigtig nektarplante.

Tjørne-arter. Værtsplanter for sortåret hvidvinge.

Tranebær. Værtsplante for bølleblåfugl, grøn busksommerfugl og moseperlemorsommerfugl.

Tørst. Værtsplante for citronsommerfugl og skovblåfugl.

Vedbend. Værtsplante for skovblåfugl. God nektarplante.

Viol-arter. Værtsplanter for kejserkåbe, brunlig perlemorsommerfugl, markperlemorsommerfugl, skovperlemorsommerfugl, klitperlemorsommerfugl, storplettet perlemorsommerfugl og rødlig perlemorsommerfugl.

Ærteblomstrede. Værtsplanter for blåfugle.

Naturpleje for dagsommerfugle

Litteratur, referencer og links

- Worsøe, E. Stævningssskoven. Danmarks Naturfredningsforenings Forlag. 1979.
- Zundel, R. Waldränder gestalten und pflegen. Auswertungs- und Informationsdienst für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten (AID). 1993.
- Lepidopterologisk Forening. <http://www.lepidoptera.dk/> .
- Artsportalen. Den svenske artsportal. <https://www.artportalen.se> .
- Butterfly Conservation. Om pleje for dagsommerfuglearter. <https://butterfly-conservation.org/4940/Species-andhabitatadvisedownloads.html> .
- Butterfly Conservation. Om pleje af græsland for sommerfugle. <https://butterfly-conservation.org/4947/Grassland-habitats.html> .
- Butterfly Conservation. Om pleje på græsland og hede for sommerfugle. <https://butterfly-conservation.org/122/grassland-and-heathland.html> .
- Butterfly Conservation. Om pleje i skov for sommerfugle. <https://butterfly-conservation.org/3976/woodland-management-for-butterflies-and-moths.html> .
- Institut for bioscience. Aarhus Universitet. Den danske rødliste. <http://bios.au.dk/videnudveksling/til-jagt-og-vildtinteresserede/redlistframe/artsgrupper/> .
- Suffolk Wildlife Trust. Om pleje af græsland for dagsommerfugle. <http://www.suffolkwildlifetrust.org/grassland-for-butterflies> .
- Tainio, A., et al. Conservation of grassland butterflies in Finland under a changing climate. Pleje af græsland. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10113-014-0684-y> .
- Vlaamse Vereniging voor Entomologie. Flamske Entomologiske Forening. Om dagsommerfuglearter. http://www.phegea.org/dagvlinders/BINK_MonographsMainPage.htm .

